

**YERÜSTÜ VE YERALTI İÇME SUYU
KAYNAKLARININ KALİTESİNİN İZLENMESİ**

TARİH: KASIM 2019

İÇİNDEKİLER

1 GİRİŞ	3
2 NUMUNE ALMA SIKLIĞI	6
3 SULARIN KALİTESİ VE ARITILMASI	11
3.1 İzleme ve Raporlama	14
3.2 Kalite Kategorilerinin Belirlenmesi İle İlgili Esaslar	15
4 YER ÜSTÜ SULARI, YER ALTI SULARI VE SEDİMENTTEN NUMUNE ALMA VE BİYOLOJİK ÖRNEKLEME TEBLİĞİ	16
4.1 Göl ve Göletlerden Kimyasal Analiz İçin Numune Alma Şartları	17
4.2 Yeraltı Suyundan Kimyasal Analiz İçin Numune Alma Şartları	18
5. KAYNAKLAR	22

TABLolar

Tablo 1 Ek-1. Yerüstü Sularda İzlenmesi Gereken Kalite Elementleri.....	6
Tablo 2 Ek-4. Kategorilere Göre Su Kalite Standartları	12

1 GİRİŞ

Su kaynaklarının sağlıklı ve sürdürülebilir olarak yönetilebilmesi için bu kaynakların izlenmesi ve ölçümlerinin yapılması gerekir. Doğru ve sistematik bir biçimde izlenmeyen içme suyu kaynaklarına yönelik ciddi bir yönetim stratejisi oluşturulması ve gerçekçi planlamaların yapılabilmesi mümkün değildir.

Zaten sınırlı olan içme suyu kaynaklarının, kuraklık, sel, kirlilik, nüfus artışı karşı korunması, içme suyu, tarım, sanayi, enerji üretimi ve rekreasyon dahil birçok alanda kullanılması ve artan baskılara karşı ekosistemin sürdürülebilir yönetimi esastır.

Yeraltı suları kimi zaman saklanması, elde tutulması ve ancak su kesintisi veya kriz gibi durumlarda kullanılması gereken kaynaklar olarak görülmektedir.

Yeraltı su kaynakları, bir kez kirletildikten sonra temizlenmesi çok daha zordur. Bu sebepten ötürü bir gerçekleşebilecek bir ön kontaminasyondan yeraltı su kaynaklarının korunması son derece önemlidir.

Yeraltı suyu dünyanın en değerli kaynaklarından biridir. Dünya nüfusunun yaklaşık ½ 'i için birincil içme suyu kaynağıdır ve tarım için muazzam miktarda yeraltı suyu kullanılmaktadır. Aşırı kullanım, kuyuların kurummasına, yeraltı suyu kalitesinde düşüşe, tuzlu su sızmasına, toprak sıkıntısına ve yüzey suyu seviyelerinde düşüşe neden olan yeraltı suyu kaynaklarımızın tükenmesine yol açmıştır.

Yerüstü su kalitesi göllerde, nehirlerde, sulak alanlarda ve haliçlerde ölçülür. Çok parametrelili enstrümantasyon sucul habitatları anlamak, korumak ve iyileştirmek için zorunlu olan temel parametrelerin eş zamanlı olarak ölçülmesi ile sağlanır.

Yerüstü suyu, arazi kullanımından, tarım uygulamalarından, kirlilikten ve iklim değişikliğinden etkilenebilir. Bilindiği gibi, yerüstü ve yeraltı suyunun izlenmesi ve artırılması için önemli yatırımların yapılması gerekir.

Yerüstü ve yeraltı sularının miktarı, kütle dengesi (gelen, çekilen ve buharlaşan) ve kalite açısından sistematik izlenmesi bu kaynakların sürdürülebilir yönetimi açısından gereklidir.

Su kaynaklarının güvenli izlenmesi ile kirlenme trendine göre koruma stratejileri geliştirilir. Su kaynakları korunmazsa yeterli miktarda iyi kalite içme suyu elde edilemez.

Su kaynaklarının güvenli izlenmesi ile kirlenmiş alanlar belirlenir ve çözüm yolları geliştirilir.

Bu çalışma kapsamında, su kaynaklarının izlenmesinde uygulanması gereken temel prensipler verilmekte, izleme çalışmaları ile ilgili zorluklar ve fırsatlar anlatılmaktadır.

- Su kaynakları hakkında bilgi sahibi olmadan bunları kontrol etmek ve kullanmak mümkün olmayacağından, söz konusu amaçların gerçekleştirilebilmesi için su kaynaklarının miktar ve kalite olarak takip altına alınması gereklidir.
- Yerüstü ve yeraltı sularının miktar ve kalite yönünden sürekli takip altında tutulması işi, kapsamlı bir bilgi birikimi, yetişmiş insan kaynağı, güçlü finansal araçlar ve birbiri ile uyumlu çalışan bir idari yapılanma gerektirmektedir.

İzleme ve izleme ağı çalışmalarında temel hedefler:

1. Su kaynaklarında zamana ve mekâna bağlı olarak gerçekleşen değişimlerin tespit edilmesi,
2. Koruma-kullanma dengesinin belirlenmesi,
3. Varsa kirlilik durumunun ve seviyesinin ortaya konması,
4. İncelenen kaynağın genel kalite standartları açısından pozisyonunun tespiti
5. Geleceğe dönük kestirim ve tahminler yapılması için kullanılacak deterministik ve istatistikî modelleme çalışmalarının ihtiyaç duyduğu veri setlerinin oluşturulması, olarak sıralanabilir.

İzleme programlarının oluşturulması esnasında yukarıdaki farklılıklara bağlı olarak;

- Ölçüm noktası sayısı,
- Ölçüm sıklığı,
- Örnekleri saklama koşulları vb.

gibi faktörlerde değişkenlikler oluşabilmektedir.

Belediyeler, içme/kullanma suyu olarak kullanacağı su kaynağının durumunu ve kalitesini belirlemek ve izlemek üzere;

1. Yerüstü ve yeraltı sularına olumsuz etkileri olan her türlü faaliyeti belirlemek, denetlemek, tehlikeli hallerde veya gerekli durumlarda faaliyetleri durdurmak.
2. Yerüstü ve yeraltı su kirliliğine karşı hazırlıklı olmak, müdahale ve mücadele kapasitesini artırmak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak.
3. Su kaynaklarının kalite sınıflarının belirlenmesi, su kalitesinin yükseltilmesi ve en uygun kullanımının sağlanması çalışmalarını yapmak ve yaptırmak.
4. Göller ve barajlarla ilgili belirlenmiş mevcut kalite sınır değerlerini korumak ve ilgili kurumlarla paylaşmak.

5. Göllerde ve barajlarda kara kökenli kirleticilerin sebep olduğu kirletici kaynakları belirlemek ve önleyici tedbirleri belirlemek, göl/baraj ekolojisini bozacak ve kirlenmesine sebep olabilecek her türlü faaliyette bulunan tesis ve işletmeleri kuruluş aşamasından itibaren izlemek ve denetimini yapmak,
6. Göl/baraj kirliliğine karşı hazırlıklı olmak, hızlı şekilde müdahale ve mücadele kapasitesini artırmak için gerekli tedbirleri almak, aldırarak, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak.
7. Göl/baraj kirliliğinin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla hedef ve ilkeleri, kirletici unsurları belirlemek, kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları tespit etmek ve uygulanmasını sağlamak.
8. Göl/baraj kirliliğinin önlenmesi ve iyileştirici önlemlerin ilerlemesi için prensip ve politikalar tespit etmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede araştırmalar yapmak ve yaptırmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek, uygulanmasını sağlayacak tedbirler almak ve ilerlemeleri denetlemektir.

Yerüstü ve yeraltı içme suyu kaynakları koruma alanları, yalıtılmış alanlar olarak görülmelidir.

Tekirdağ ilinde toplam 1.165 adet DSİ'den ruhsatlı yeraltı suyu kuyusu bulunmaktadır. Bu kuyuların 450 adeti Tekirdağ iline içme ve kullanma suyu sağlamaktadır. 170 hm³/yıl olan yeraltı suyu potansiyelinin 12,3 hm³'ü tarımsal sulamaya, 141,2 hm³'ü içme, kullanma ve sanayiye tahsis edilmiş olup, kalan yeraltı suyu rezervi ise 16,5 hm³'dür. Bölgedeki yeraltı suyu rezervinin %80'i sulama, içme ve kullanma suyu ya da sanayi amaçlı olarak tahsis edilmektedir.

Tekirdağ bölgesinde sanayi kuruluşlarının önemli bir bölümü su ihtiyacını, yeraltı su kaynaklarından karşıladığı için yeraltı su seviyesinde 20-60 metrelik düşümler görülmektedir. Ergene İlçesi Marmaracık Mahallesi'nde bulunan kuyuda 1990'lı yıllarda başlayan yeraltı suyu seviyesi düşümleri günümüzde 25 metreye ulaşırken, Çerkezköy İlçesi ve Muratlı İlçesi Yukarı Sevindikli Mahallesi'nde bulunan kuyulardaki seviye düşümleri 60 metreye ulaşmıştır. Çerkezköy'de bulunan bazı kuyularda yeraltı suyu seviyesi 1990 yılında -45 metre iken bugün -105 metre olarak ölçülmektedir. Sanayileşmenin yoğun olmadığı Saray İlçesi civarında statik seviye düşümlerinin uzun yıllarda 20 metre civarında olduğu görülmektedir. Yeraltı suyu seviyelerinde, sanayinin az olduğu yerlerde 20 metre, çok yoğun olduğu yerlerde ise 60 metre düşümler olmuştur.

2 NUMUNE ALMA SIKLIĞI

11/02/2014 tarihli ve 28910 tarihli “*Yerüstü Suların ve Yeraltı Suların İzlenmesine Dair Yönetmeliğin*” amacı, ülke genelindeki bütün yerüstü suların ve yeraltı sularının miktar, kalite ve hidromorfolojik unsurlar bakımından mevcut durumunun ortaya konulması, suların ekosistem bütünlüğünü esas alan bir yaklaşımla izlenmesi, izlemede standardizasyonun ve izleme yapan kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik usul ve esasları belirlemektir.

Bu yönetmelik kapsamında içme suyu temin edilen su kaynaklarında izleme çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Söz konusu yönetmeliğin **Tablo 1** Ek-1’inde yerüstü sularında, Ek-2’inde yeraltı sularında izlenmesi gereken kalite parametreleri verilmiştir. Buna göre yeraltı sularında çözülmüş oksijen, pH, elektriksel iletkenlik, nitrat ve amonyum yeraltı sularında asgari izlenmesi gereken parametrelerdir. Ek-3’de ise izleme sıklıklarına ilişkin bilgi sunulmuştur. Buna göre hizmet edilen nüfusu 10.000’den küçükse yılda 4 defa, 10.000-30.000 aralığında ise yılda 8 defa, 30.000’den büyükse yılda 12 defa izleme yapılması gerekmektedir.

Tablo 1 Ek-1. Yerüstü Sularda İzlenmesi Gereken Kalite Elementleri

Akarsular	Göller	Kıyı Suları	Geçiş Suları
GENEL KİMYASAL VE FİZİKO- KİMYASAL PARAMETRELER			
Sıcaklık	Sıcaklık	Sıcaklık	Sıcaklık
pH	pH	pH	pH
Elektriksel İletkenlik (µS/cm)	Elektriksel İletkenlik (µS/cm)	Elektriksel İletkenlik (µS/cm)	Elektriksel İletkenlik (µS/cm)
Çözülmüş Oksijen (mg/L O ₂)	Çözülmüş Oksijen (mg/L O ₂)	Çözülmüş Oksijen (mg/L O ₂)	Çözülmüş Oksijen (mg/L O ₂)
Renk	Renk	Renk	Renk
Bulanıklık	Bulanıklık	Bulanıklık	Bulanıklık
-	Işık Geçirgenliği-Seki Derinliği	Işık Geçirgenliği-Seki Derinliği	Işık Geçirgenliği-Seki Derinliği
Askıda Katı Madde (mg/L SS)	Askıda Katı Madde (mg/L SS)	Askıda Katı Madde (mg/L SS)	Askıda Katı Madde (mg/L SS)
Alkalinite (mg/L CaCO ₃)	Alkalinite (mg/L CaCO ₃)	Alkalinite (mg/L CaCO ₃)	Alkalinite (mg/L CaCO ₃)
Toplam sertlik (mg/L CaCO ₃)	Toplam sertlik (mg/L CaCO ₃)	-	-
Biyolojik Oksijen İhtiyacı (BOİ) (mg/L O ₂)	Biyolojik Oksijen İhtiyacı (BOİ) (mg/L O ₂)	Biyolojik Oksijen İhtiyacı (BOİ) (mg/L O ₂)	Biyolojik Oksijen İhtiyacı (BOİ) (mg/L O ₂)
Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) (mg/L O ₂)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) (mg/L O ₂)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) (mg/L O ₂)	Kimyasal Oksijen İhtiyacı (KOİ) (mg/L O ₂)
Toplam Organik Karbon (TOK) (mg/L)	Toplam Organik Karbon (TOK) (mg/L)	Toplam Organik Karbon (TOK) (mg/L)	Toplam Organik Karbon (TOK) (mg/L)
Toplam Azot (mg/L N)	Toplam Azot (mg/L)	Toplam Azot (mg/L)	Toplam Azot (mg/L)
Toplam Kjehldahl Azotu (mg/L TKN)	Toplam Kjehldahl Azotu (mg/L TKN)	Toplam Kjehldahl Azotu (mg/L TKN)	Toplam Kjehldahl Azotu (mg/L TKN)

Amonyum Azotu (mg NH ₄ ⁺ -N/L)	Amonyum Azotu (mg NH ₄ ⁺ -N/L)	Amonyum Azotu (mg NH ₄ ⁺ -N/L)	Amonyum Azotu (mg NH ₄ ⁺ -N/L)
Nitrit azotu (mg NO ₂ ⁻ -N/L)	Nitrit azotu (mg NO ₂ ⁻ -N/L)	Nitrit azotu (mg NO ₂ ⁻ -N/L)	Nitrit azotu (mg NO ₂ ⁻ -N/L)
Nitrat azotu (mg NO ₃ ⁻ -N/L)	Nitrat azotu (mg NO ₃ ⁻ -N/L)	Nitrat azotu (mg NO ₃ ⁻ -N/L)	Nitrat azotu (mg NO ₃ ⁻ -N/L)
Organik Azot (mg/L)	Organik Azot (mg/L)	Organik Azot (mg/L)	Organik Azot (mg/L)
Toplam fosfor (mg /L P)	Toplam fosfor (mg P/L)	Toplam fosfor (mg P/L)	Toplam fosfor (mg P/L)
Orto Fosfat (mg/L o-PO ₄)	Orto Fosfat (mg/L o-PO ₄)	Orto Fosfat (mg/L o-PO ₄)	Orto Fosfat (mg/L o-PO ₄)
Sülfat (mg/L SO ₄)	Sülfat (mg SO ₄ /L)	Sülfat (mg SO ₄ /L)	Sülfat (mg SO ₄ /L)
Hidrojen Sülfür (mg/L H ₂ S)	Hidrojen Sülfür (H ₂ S) (mg/L)	Hidrojen Sülfür (H ₂ S) (mg/L)	Hidrojen Sülfür (H ₂ S) (mg/L)
Florür (µg/L F)	Florür (µg/L F)	Florür (µg/L F)	Florür (µg/L F)
Klorür (mg/L Cl)	Klorür (mg/L Cl)	Klorür (mg/L Cl)	Klorür (mg/L Cl)
Kalsiyum (mg/L Ca)	Kalsiyum (mg/L Ca)	Kalsiyum (mg/L Ca)	Kalsiyum (mg/L Ca)
Magnezyum (mg/L Mg)	Magnezyum (mg/L Mg)	Magnezyum (mg/L Mg)	Magnezyum (mg/L Mg)
Potasyum (mg/L K)	Potasyum (mg/L K)	Potasyum (mg/L K)	Potasyum (mg/L K)
Sodyum (mg/L Na)	Sodyum (mg/L Na)	Sodyum (mg/L Na)	Sodyum (mg/L Na)
pV (mg/L O ₂)	pV (mg/L O ₂)	pV (mg/L O ₂)	pV (mg/L O ₂)
Çözünbilir Reaktif P (mg/L)	Çözünbilir Reaktif P (mg/L)	Çözünbilir Reaktif P (mg/L)	Çözünbilir Reaktif P (mg/L)
-	-	Çözünmüş İnorganik Azot (mg/L DIN)	Çözünmüş İnorganik Azot (mg/L DIN)
-	-	Toplam İnorganik Azot (mg/L TIN)	Toplam İnorganik Azot (mg/L TIN)
-	-	Çözünmüş İnorganik Fosfor (mg/L DIP)	Çözünmüş İnorganik Fosfor (mg/L DIP)
-	-	Silisyum (mg/L)	Silisyum (mg/L)
-	-	Tuzluluk	Tuzluluk
DİĞER TEHLİKELİ MADDELER			
Yağ-Gres (mg/L)	Yağ-Gres(mg/L)	Yağ-Gres (mg/L)	Yağ-Gres (mg/L)
Deterjanlar (mg/L)	Deterjanlar (mg/L)	Deterjanlar (mg/L)	Deterjanlar (mg/L)
Baryum (µg/L Ba)	Baryum (µg/L Ba)	Baryum (µg/L Ba)	Baryum (µg/L Ba)
Antimon (µg/L Sb)	Antimon (µg/L Sb)	Antimon (µg/L Sb)	Antimon (µg/L Sb)
Selenyum (µg/L Se)	Selenyum (µg/L Se)	Selenyum (µg/L Se)	Selenyum (µg/L Se)
Arsenik (µg/L As)	Arsenik (µg/L As)	Arsenik (µg/L As)	Arsenik (µg/L As)
Çinko (µg/L Zn)	Çinko (µg/L Zn)	Çinko (µg/L Zn)	Çinko (µg/L Zn)
Bakır (µg/L Cu)	Bakır (µg/L Cu)	Bakır (µg/L Cu)	Bakır (µg/L Cu)
Kalay (µg/L Sn)	Kalay (µg/L Sn)	Kalay (µg/L Sn)	Kalay (µg/L Sn)
Kobalt (µg/L Co)	Kobalt (µg/L Co)	Kobalt (µg/L Co)	Kobalt (µg/L Co)
Demir (Fe) (µg/L Fe)	Demir (Fe) (µg/L Fe)	Demir (Fe) (µg/L Fe)	Demir (Fe) (µg/L Fe)
Mangan (Mn) (µg/L Mn)	Mangan (Mn) (µg/L Mn)	Mangan (Mn) (µg/L Mn)	Mangan (Mn) (µg/L Mn)
Toplam Krom (µg/L Cr)	Toplam Krom (µg/L Cr)	Toplam Krom (µg/L Cr)	Toplam Krom (µg/L Cr)
Vanadyum (µg/L V)	Vanadyum (µg/L V)	Vanadyum (µg/L V)	Vanadyum (µg/L V)
Titanyum(µg/L Ti)	Titanyum(µg/L Ti)	Titanyum(µg/L Ti)	Titanyum(µg/L Ti)
Alüminyum(µg/L Al)	Alüminyum(µg/L Al)	Alüminyum(µg/L Al)	Alüminyum(µg/L Al)
Bor (µg/L B)	Bor (µg/L B)	Bor (µg/L B)	Bor (µg/L B)
Krom (µg/L Cr)	Krom (µg/L Cr)	Krom (µg/L Cr)	Krom (µg/L Cr)
ÖNCELİKLİ MADDELER (µg/L)			
Alaklor	Alaklor	Alaklor	Alaklor
Antrasen	Antrasen	Antrasen	Antrasen
Atrazin	Atrazin	Atrazin	Atrazin
Benzen	Benzen	Benzen	Benzen

Bromlu difenileterler Pentabromodiphenyleter (türdeş numaralar 28, 47, 99, 100, 153 ve 154)	Bromlu difenileterler Pentabromodiphenylet her (türdeş numaralar 28, 47, 99, 100, 153 ve 154)	Bromlu difenileterler Pentabromodiphenylethe r (türdeş numaralar 28, 47, 99, 100, 153 ve 154)	Bromlu difenileterler Pentabromodiphenylet her (türdeş numaralar 28, 47, 99, 100, 153 ve 154)
Kadmiyum	Kadmiyum	Kadmiyum	Kadmiyum
C10-13 Kloralkanlar	C10-13 Kloralkanlar	C10-13 Kloralkanlar	C10-13 Kloralkanlar
Klorfenvinfos	Klorfenvinfos	Klorfenvinfos	Klorfenvinfos
Klorpirifos-etil	Klorpirifos-etil	Klorpirifos-etil	Klorpirifos-etil
1,2-Dikloroetan	1,2-Dikloroetan	1,2-Dikloroetan	1,2-Dikloroetan
Diklorometan	Diklorometan	Diklorometan	Diklorometan
Di(2-etilheksil) fitalat (DEHP)	Di(2-etilheksil) fitalat (DEHP)	Di(2-etilheksil) fitalat (DEHP)	Di(2-etilheksil) fitalat (DEHP)
Diuron	Diuron	Diuron	Diuron
Endosülfan	Endosülfan	Endosülfan	Endosülfan
Floranten	Floranten	Floranten	Floranten
Hekzaklorobenzen	Hekzaklorobenzen	Hekzaklorobenzen	Hekzaklorobenzen
Hekzaklorobutadin	Hekzaklorobutadin	Hekzaklorobutadin	Hekzaklorobutadin
Hekzaklorosikloheksan	Hekzaklorosikloheksan	Hekzaklorosikloheksan	Hekzaklorosikloheksan
Isoproturon	Isoproturon	Isoproturon	Isoproturon
Kurşun	Kurşun	Kurşun	Kurşun
Civa	Civa	Civa	Civa
Naftalin	Naftalin	Naftalin	Naftalin
Nikel	Nikel	Nikel	Nikel
Nonilfenoller	Nonilfenoller	Nonilfenoller	Nonilfenoller
Oktilfenoller	Oktilfenoller	Oktilfenoller	Oktilfenoller
Pentaklorobenzen	Pentaklorobenzen	Pentaklorobenzen	Pentaklorobenzen
Pentaklorofenol	Pentaklorofenol	Pentaklorofenol	Pentaklorofenol
Benzo(a)piren	Benzo(a)piren	Benzo(a)piren	Benzo(a)piren
Benzo(b)floranten	Benzo(b)floranten	Benzo(b)floranten	Benzo(b)floranten
Benzo(k)floranten	Benzo(k)floranten	Benzo(k)floranten	Benzo(k)floranten
Benzo(g,h,i)perilen	Benzo(g,h,i)perilen	Benzo(g,h,i)perilen	Benzo(g,h,i)perilen
Indeno(1,2,3-cd) piren	Indeno(1,2,3-cd) piren	Indeno(1,2,3-cd) piren	Indeno(1,2,3-cd) piren
Simazin	Simazin	Simazin	Simazin
Tribütiltin	Tribütiltin	Tribütiltin	Tribütiltin
Triklorobenzenler (1,2,3-trichloro-benzene - 1,2,4-trichloro-benzene - 1,3,5-trichloro- benzene)	Triklorobenzenler (1,2,3-trichloro- benzene - 1,2,4- trichloro-benzene - 1,3,5-trichloro- benzene)	Triklorobenzenler (1,2,3-trichloro-benzene - 1,2,4-trichloro-benzene - 1,3,5-trichloro- benzene)	Triklorobenzenler (1,2,3-trichloro- benzene – 1,2,4-trichloro-benzene – 1,3,5-trichloro- benzene)
Triklorometan	Triklorometan	Triklorometan	Triklorometan
Trifluralin	Trifluralin	Trifluralin	Trifluralin
HAVZAYA DEŞARJ EDİLEN BELİRLİ KİRLİTİCİ MADDELER			
Havza bazında belirlenecek kirletici maddeler			
BAKTERİYOLOJİK PARAMETRELER			
Fekal Spreptekok (EMS/100 ml)	Fekal Spreptekok (EMS/100 ml)	Fekal Spreptekok (EMS/100 ml)	Fekal Spreptekok (EMS/100 ml)
Toplam Koliform (EMS/100 ml)	Toplam Koliform (EMS/100 ml)	Toplam Koliform (EMS/100 ml)	Toplam Koliform (EMS/100 ml)
Fekal Koliform (EMS/100 ml)	Fekal Koliform (EMS/100 ml)	Fekal Koliform (EMS/100 ml)	Fekal Koliform (EMS/100 ml)
E. coli (EMS/100 ml)	E. coli (EMS/100 ml)	E. coli (EMS/100 ml)	E. coli (EMS/100 ml)
Enterokok (EMS/100 ml)	Enterokok (EMS/100 ml)	Enterokok (EMS/100 ml)	Enterokok (EMS/100 ml)

BİYOLOJİK PARAMETRELER			
Fitoplankton ve fitobentos (taksonomik kompozisyon, bolluk)	Fitoplankton ve fitobentos (taksonomik kompozisyon, bolluk, biyokütle, klorofil-a)	Fitoplankton ve fitobentos (taksonomik kompozisyon, tür çeşitliliği, bolluk, biyokütle, klorofil-a)	Fitoplankton ve fitobentos (taksonomik kompozisyon, bolluk, biyokütle, klorofil-a)
Makrofitler (bolluk, kompozisyon, hassas tür varlığı)	Makrofitler (bolluk, kompozisyon, hassas tür varlığı)	Makroalgler, Angiospermiler (tür çeşitliliği, bolluk, hassas tür varlığı, derinlik dağılımı/örtü)	Makroalgler, Angiospermiler (taksonomik kompozisyon, bolluk)
Bentik omurgasızlar (tür çeşitliliği, taksonomik kompozisyon, bolluk, hassas tür varlığı)	Bentik omurgasızlar (tür çeşitliliği, taksonomik kompozisyon, bolluk, hassas tür varlığı)	Bentik omurgasızlar (tür çeşitliliği, bolluk, hassas tür varlığı)	Bentik omurgasızlar (tür çeşitliliği, bolluk, hassas tür varlığı)
Balık (bolluk, kompozisyon, yaş dağılımı, hassas tür varlığı)	Balık (bolluk, kompozisyon, yaş dağılımı, hassas tür varlığı)	-	Balık (bolluk, kompozisyon,)
HİDROMORFOLOJİK PARAMETRELER			
Debi	Göle giren ve çıkan su miktarı	Baskın akıntı yönü	Hidrolojik bütçe
Yeraltısuyu Bağlantısı	Yeraltısuyu Bağlantısı	Tatlısu akışı	Derinlik ve değişimi
Hidrolojik bütçe	Su miktarı yenilenme zamanı	Derinlik ve değişimi	Yatak yapısı ve miktarı
Derinlik ve değişimi	Hidrolojik Bütçe	Kıyı yatağı yapısı ve miktarı	Kıyı yapısı
Yatak yapısı ve miktarı	Derinlik ve değişimi	Gelgit bölgesi yapısı	
Kıyı yapısı	Kıyı yapısı		
Akım hızı	Göl yatağı yapısı ve miktarı		
Süreklilik (Mevsimsel veya Sürekli akış)			

Ek-2

Yeraltı Sularında İzlenmesi Gereken Asgari İzleme Parametreleri;

- Çözünmüş Oksijen
- pH değeri
- Elektriksel İletkenlik
- Nitrat
- Amonyum

Özellikle aşırı yeraltı su çekiliyor ve yeraltı su seviyesinde ciddi oranda düşüşler varsa demir, mangan ve arsenik gibi kirleticiler mutlaka izlenmelidir. Kirlenme riski olan yerlerde BOI, KOI, TOC, fekal koliform, toplam koliform ve bulanıklık analizlerinin yapılmalıdır. Kirlenme riski yüksek olan yerlerde **Tablo 2** Ek-4’de verilen analizler yapılır.

Ek-3

İçme Suyu Temin Edilen Sularda İzleme Sıklıkları;

Hizmet Edilen Nüfus	İzleme Sıklığı
<10 000	Yılda 4 defa
10 000 – 30 000	Yılda 8 defa
>30 000	Yılda 12 defa

Belediye nüfusuna göre değil her bir yerüstü ve yeraltı su kaynağından içme suyu temin edilerek hizmet edilen nüfus dikkate alınarak yerüstü ve yeraltı içme suyu izleme sıklığı belirlenir.

3 SULARIN KALİTESİ VE ARITILMASI

İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yerüstü Suların Kalitesine Dair Yönetmelik revize edilerek "**İçme Suyu Temin Edilen Suların Kalitesi ve Arıtılması Hakkında Yönetmelik**" olarak 06/07/2019 tarihli 30823 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Yerüstü içme suyu kaynaklarında izlenmesi gereken parametre sayısı 41 iken yapılan söz konusu mevzuat değişikliğiyle izleme çalışmaları içme suyu arıtma tesisi giriş ve çıkışında 99 kalite parametresi izlenecek şekilde düzenlenmiştir (Ek-4). İzleme sıklıkları, hizmet edilen nüfusu 10.000'den küçükse yılda 4 defa, 10.000-30.000 aralığında ise yılda 8 defa, 30.000'den büyükse yılda 12 defa olacak şekilde belirlenmiştir. Yerüstü sularında çoğunlukla her mevsimi temsil edecek şekilde aylık ve mevsimlik örnekleme metoduna göre numune alma sıklıkları belirlenir.

1. İçme ve kullanma suyu temin edilen veya temin edilmesi planlanan sular; **Tablo 1** Ek-1'de yer alan bütün parametreler için verilen kılavuz değerlere göre A1, A2 ve A3 olmak üzere üç farklı kategoriye ayrılır ve her bir kategori için aşağıdaki arıtma sınıfları belirlenir. İçme ve kullanma sularının kalite kategorilerinden;

- a. A1: Basit fiziksel arıtma ve dezenfeksiyon ardından içilebilir hale gelen suları, örneğin hızlı filtrasyon ve dezenfeksiyon,
- b. A2: Norman fiziksel arıtma, kimyasal arıtma ve dezenfeksiyon ardından içilebilir hale gelen suları, örneğin ön klorlama, pıhtılaşma, topaklanma, temizleme, süzme, dezenfeksiyon (son klorlama),
- c. A3: Yoğun fiziksel arıtma ve kimyasal arıtma, ileri arıtma ve dezenfeksiyon ardından içilebilir hale gelen suları, örneğin, kırılma noktasına kadar pıhtılaşma, yumaklaştırma, çöktürme, filtrasyon, adsorpsiyon (aktif karbon), dezenfeksiyon (ozon, son klorlama),

ifade eder.

2. A3 kategorisi için verilmiş olan sınır değerleri aşan, fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik kirlilik içeren suların içme ve kullanma suyu olarak kullanımı tercih edilmez. Ancak bu sular daha iyi kalitede alternatif su kaynağı bulunamadığı takdirde suyun kalite özelliklerini içme suyu için uygun kalite standartları düzeyine yükseltecek ileri arıtma prosesleri ile arıtılarak içme suyu temininde kullanılabilir.

3. İçme ve kullanma suyu temin edilen veya temin edilmesi planlanan suların; kategorilere göre verilmiş olan arıtma sınıflarında arıtıldıktan sonra nihai olarak, **İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik** ile belirlenmiş olan içme suyu standartlarını sağlaması esastır. İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelikte yer almayan parametreler için ise çıkış suyu kalitesinin **Tablo 2** Ek-4'de belirlenen A1 sınıfına getirilmesi esastır.

Tablo 2 Ek-4. Kategorilere Göre Su Kalite Standartları

No	Parametre	CAS No	Birim	Kılavuz Değerler		
				A1	A2	A3
1	pH			≤ 9,5-6,5≤	≤ 9,5-6,5≤	≤ 9,5-6,5≤
2	Bulanıklık		NTU	1	50	500
3	İletkenlik (20 °C'de)		µS/cm	2.500	-	25.000
4	Renk		Pt/Co	15	30	150
5	Alüminyum	7429-90-5	µg/L	200	500	2000
6	Amonyum	14798-03-9	mg/L	0,5	2,5	5
7	Antimon	7440-36-0	µg/L	5	15	50
8	Arsenik	7440-38-2	µg/L	10	40	100
9	Bakır	7440-50-8	µg/L	2000	5000	20000
10	Baryum	7440-39-3	µg/L	2000	-	20000
11	Berilyum	7440-41-7	µg/L	60	300	600
12	Bor	7440-42-8	µg/L	1000	1250	5000
13	Bromat*	15541-45-4	µg/L	10	12	100
14	Cıva	7487-94-7	µg/L	1	2,5	5
15	Çinko	7440-66-6	µg/L	3000	6000	12000
16	Demir	7439-89-6	µg/L	200	1000	2000
17	Fenoller		mg/L	0,002	0,005	0,01
18	Florür	7681-49-4	µg/L	1500	5000	7500
19	Kadmiyum	7440-43-9	µg/L	5	15	50
20	Klorür	16887-00-6	mg/L	250	-	1250
21	Kobalt	7440-48-4	µg/L	800	-	2600
22	Krom	7440-47-3	µg/L	50	500	1.000
23	Kurşun	7439-92-1	µg/L	10	50	100
24	Mangan	7439-96-5	µg/L	50	100	250
25	Nikel	7440-02-0	µg/L	20	30	200
26	Nitrat	14797-55-8	mg/L	50	-	330
27	Nitrit	14797-65-0	mg/L	0,5	-	3,33
28	Ortofosfat		mg/L	0,4	0,7	-
29	Selenyum	7782-49-2	µg/L	10	20	100
30	Siyanür	57-12-5	µg/L	50	-	125
31	Sodyum	7440-23-5	mg/L	200	-	2.000
32	Sülfat		mg/L	250	-	1.250

33	Toplam Organik Karbon (TOK)		mg/L	4	4,7	10
34	1-1 Dikloroetan	75-34-3	µg/L	140	-	700
35	1,2-Dikloroetan	107-06-2	µg/L	3	-	15
36	2,4-d izooktil ester	25168-26-7	µg/L	0,1	0,14	0,25
No	Parametre	CAS No	Birim	Kılavuz Değerler		
				A1	A2	A3
37	4-kloroanilin	106-47-8	µg/L	0,1	-	0,33
38	Akrilamid*	79-06-1	µg/L	0,1	-	0,3
39	Alaklor	15972-60-8	µg/L	0,1	0,14	0,5
40	Aldrin	309-00-2	µg/L	0,03	0,04	0,1
41	Asetoklor	34256-82-1	µg/L	0,1	0,11	0,25
42	Benzen	71-43-2	µg/L	1	-	3
43	Benzo(a)piren	50-32-8	µg/L	0,01	0,02	0,03
44	Bromoksinil	1689-84-5	µg/L	0,1	-	0,2
45	Bromür	7726-95-6	µg/L	2000	4000	6500
46	Di (2-etilheksil) ftalat (DEHP)	117-81-7	µg/L	10	15	35
47	Dieldrin	60-57-1	µg/L	0,03	0,04	0,15
48	Dikloroasetik asit	79-43-6	µg/L	0,1	-	0,5
49	Diklobenil	1194-65-6	µg/L	0,1	-	0,25
50	Diklorometan	75-09-2	µg/L	20	-	100
51	Diklorvos	62-73-7	µg/L	0,1	0,12	0,5
52	Dikofol	115-32-2	µg/L	0,1	0,5	0,65
53	Diuron	330-54-1	µg/L	0,1	0,3	1
54	Etilen tiyoüre (ETU)	96-45-7	µg/L	0,1	0,25	0,5
55	Fentiyon	55-38-9	µg/L	0,1	-	0,5
56	Hekzakloro-benzen	118-74-1	µg/L	0,05	0,15	0,25
57	Hekzakloro-sikloheksan	608-73-1	µg/L	0,1	-	0,5
58	Heptaklor	76-44-8	µg/L	0,03	0,06	0,1
59	Heptaklor epoksit	1024-57-3	µg/L	0,03	0,045	0,15
60	Kaptan	133-06-2	µg/L	0,1	-	0,5
61	Karbendazim	10605-21-7	µg/L	0,1	-	0,2
62	Klorotalonil	1897-45-6	µg/L	0,1	0,3	0,5
63	Klordan	57-74-9	µg/L	0,1	0,13	0,5
64	Klorpirifos	2921-88-2	µg/L	0,1	0,15	0,5
65	Linuron	330-55-2	µg/L	0,1	-	0,25
66	Metolaklor	51218-45-2	µg/L	0,1	0,11	0,3
67	Kloroasetik asit	79-11-8	µg/L	0,1	-	0,5
68	Naftalin	91-20-3	µg/L	100	120	500
69	Oktabromodifenil eter	32536-52-0	µg/L	9	13	30
70	Parakuat	1910-42-5	µg/L	0,1	-	0,33
71	Paration	56-38-2	µg/L	0,1	0,5	2
72	Paration-metil	298-00-0	µg/L	0,1	0,5	2
73	Pebulate	1114-71-2	µg/L	0,1	-	-
74	Pendimetalin	40487-42-1	µg/L	0,1	-	0,25

No	Parametre	CAS No	Birim	Kılavuz Değerler		
				A1	A2	A3
75	Pentaklorobenzen	608-93-5	µg/L	3	6	10
76	Pentaklorofenol	87-86-5	µg/L	0,1	-	0,3
77	Permetrin	52645-53-1	µg/L	0,1	-	0,5
78	Poliklorlubifeniller (PCB'ler)	1336-36-3	µg/L	0,05	-	0,15
79	Sipermetrin	52315-07-8	µg/L	0,1	-	1
80	Terbutrin	886-50-0	µg/L	0,1	0,2	0,5
81	Tetrakloroetilen	127-18-4	µg/L	10	50	100
82	Toplam DDT	50-29-3	µg/L	0,1	0,25	0,5
83	Toplam Pestisit		mg/L	0,0005	-	-
84	Tribenuron-metil	101200-48-0	µg/L	0,1	0,11	0,25
85	Trifluralin	1582-09-8	µg/L	0,1	0,5	1
86	Trihalometanlar*		µg/L	100	-	250
87	Trikloroasetik asit	76-03-9	µg/L	0,1	-	0,5
88	Trikloroetilen	79-01-6	µg/L	10	20	50
89	Trikloran	3380-34-5	mg/L	0,3	-	0,8
90	Vanadyum	7440-62-2	µg/L	15	50	150
91	Vinil klorür	75-01-4	µg/L	0,5	2,5	10
92	Anatoksin	64285-06-9	µg/L	3	-	15
93	Silindropermopsin	143545-90-8	µg/L	1	-	5
94	Mikrosistin-LR**	101043-37-2	µg/L	1	-	5
95	Saksitoksin	35523-89-8	µg/L	1	-	5
96	Cryptosporidium ookist		ookist/L	0,075	-	1
97	Fekal Koliform		EMS/10 0 mL	20	2.000	20.000
98	Fekal Streptokok		EMS/10 0 mL	20	1.000	10.000
99	Toplam Koliform (37 °C'de)		EMS/10 0 mL	50	5.000	50.000

Not 1: Tablodaki A1 sınır değerine kadar olan sular A1 sınıfında, A1 sınıfı değerinden A2 değerine kadar olan sular A2 sınıfında, A2 sınır değerinden A3 sınır değerine kadar olan sular A3 sınıfındadır. Bu parametre için herhangi bir sınıf sınır değeri verilmemiş olması, o parametrenin o sınıftaki arıtma prosesleri ile giderilemediğini göstermektedir.

Not 2: Arıtma Verimi (%) = $\frac{\text{Giriş konsantrasyonu} - \text{Çıkış konsantrasyonu}}{\text{Giriş Konsantrasyonu}} \times 100$

Not 3: Sadece yeraltı sularından beslenen içme suyu arıtma tesislerinin girişinde biyolojik parametrelerin (Tabloda 92. sıradan 96. sıraya kadar olan) ölçümü yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

3.1 İzleme ve Raporlama

1. Büyükşehir belediye sınırları içerisinde büyükşehir belediyelerine bağlı su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlükleri, içme ve kullanma suyu temin edilen veya temin edilmesi planlanan yerüstü ve yeraltı suları için izleme programları ve izleme ağları hazırlanır ve izlemeler **Tablo 1** Ek-1'de ve yeraltı suları için Ek-2'de verilen parametreler doğrultusunda gerçekleştirilir ve **Tablo 2** Ek-4 'de verilen kategorilere

göre su kalite standartları ve A1, A2 ve A3 olmak üzere üç farklı kategori değerlere göre kategorize edilir. Kategorilere göre arıtma teknikleri seçilir veya revize edilir.

2. Her bir izleme neticesi, izlemeyi yapan idare tarafından Bakanlık Ulusal Su Bilgi Sistemine kaydedilir ve yazılı olarak altı ayda bir Bakanlığa bildirilir.
3. İlgili idare, **Tablo 1** Ek-1'de yer alan parametrelerin analizinde kullanılan analiz metotları ve analiz sıklıkları hakkında istenildiği takdirde Bakanlığa bilgi verir.
4. Bir yıllık izleme sonucunda tespit edilmeyen parametreler Bakanlığın görüşü alınarak müteakip yılın izleme programından çıkarılabilir. Beş yıllık izleme periyodu sonunda izleme programından çıkarılmış olan tüm parametreler bir defaya mahsus analiz edilir. Suda tespit edilmeleri durumunda yeniden izleme programına ilave edilir.
5. Numune alma, saklama ve ölçümleri, akredite olmuş resmi ve özel laboratuvarlara sahip firmalar tarafından yapılır.

3.2 Kalite Kategorilerinin Belirlenmesi İle İlgili Esaslar

1. **Tablo 1** Ek-1'de yer alan parametrelere ilişkin su kalitesi izleme neticelerinin değerlendirilmesinde, her bir parametre için %5 ihtimalle aşılmayacak değerin altında kalan ve %95 ihtimalle aşılmayacak değerin üstünde kalan veriler veri seti dışında bırakılarak yüzde değer hesabı yapılır. Kalan verilerin aritmetik ortalaması sınıflandırmaya esas teşkil eder.
2. Kalite kategorisi hesap edilen parametre için veri sayısı 10'dan az olduğunda yüzde değer hesabı yapılmaz, verilerin aritmetik ortalaması alınarak sınıflandırma yapılır.
3. Su kaynağının kalitesi, kalite kategorisi belirlenmiş olan parametreler içerisinde en düşük kalite kategorisinde bulunan parametreye göre belirlenir.

4 YER ÜSTÜ SULARI, YER ALTI SULARI VE SEDİMENTTEN NUMUNE ALMA VE BİYOLOJİK ÖRNEKLEME TEBLİĞİ

Numune alma yer seçiminde anahtar kavramlar;

- Numune alma yerinin uygunluğu,
- Yerüstü ve yeraltı su kaynağının kalitesini temsil edilebilirliği,
- Risk altındaki kütleler,
- Risk altında olmayan kütleler,
- Baskıların sınırlı olduğu ya da hiç olmadığı yeraltı su kütleleri

İzleme sisteminde numune alma yerleri, ölçülecek parametreler, ölçüm istasyonları, bilgi yönetimi/analizler ve prosedürün temsil edici olması esastır.

Merkezi takip sistemine bağlı ulusal veri bankası oluşturulması ve bu sistemin tüm ilgili kullanıcılara açılması gereklidir.

Havza içerisinde bulunan kirleticilerin göle/baraja etkilerinin araştırılması için göl dip sediman analizlerinin yapılması gereklidir. Bu nedenle kurak ve yağışlı dönemlerde olmak üzere iki dönem dip sediman örneklemeleri yapılmalı ve sedimanlarda birikebilecek ağır metaller belirlenmelidir.

Yer üstü suları, yer altı suları ve sedimentten numune alma ve biyolojik örnekleme tebliği, yer üstü, yer altı ve geçiş sularından ve sedimentten numune alınması, numunelerin taşınması, korunması ve saklanması ile yer üstü sularında biyolojik kalite unsurlarının örneklenmesi ve saklanmasına ilişkin hususları kapsamaktadır.

Yerüstü ve yeraltından alınan su numuneleri kaynağı temsil etmelidir. Numune alma noktalarının koordinatları GBS işlenmelidir.

Kimyasal, fiziksel ve mikrobiyolojik analizler için numune alacak personelin sulardan ve sedimentten numune alma konusunda Bakanlık veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan eğitim almış ve numune alma sertifikasına sahip olmalıdır.

pH, sıcaklık, çözülmüş oksijen ve elektriksel iletkenlik parametrelerinin analizlerinin yerinde hemen yapılmalıdır.

Her yıl hizmet edilen nüfusuna bağlı olarak belirlenen izleme sıklıklarına göre yerüstü ve yeraltı su kalitesi tespit edilir. İyileşmeler ve kötüleşmeler belirlenmeli ve kötüleşmeler için varsa

çözüm yolları ortaya konur. Yerüstü ve yeraltı suyundan numune alma ve izleme sistemi sürdürülebilir, mevsimsel değişimi ve su kalitesini uzun süre temsil edici olmalıdır.

Göl derinliği değişimi ölçülür. Göl yatağının yapısı ve substratı incelenmelidir. Göl kıyısının yapısı tespit edilir.

4.1 Göl ve Göletlerden Kimyasal Analiz İçin Numune Alma Şartları

Göl, gölet ve barajlar gibi yerüstü su kaynaklarından numune alma işlemi, yağışsız ve sakin havalarda veya yağmur yağdıktan en az iki gün sonra ve sakin havalarda (rüzgarın düşük olduğu günlerde) özellikle sabah saatlerinde yapılır.

Numune alma noktaları, rezervuar, baraj ve göllerde başlıca su giriş ve çıkışları ile kıyılardaki kirletici kaynakların etkilerini, kalitenin bütün su kütleindeki değişimini ve tüm su kütleini temsil ve karakterize edecek şekilde belirlenir ve koordinatları GBS işlenir.

Numune alma noktaları belirlenirken kirletici kaynakların yerleşimi ve su kütleinin hidrodinamik özellikleri göz önünde bulundurulur. Değişik mevsimlerde, su yüzeyinin grid alanlara bölünmesiyle elde edilen ağı köşe noktalarında çeşitli derinliklerden numune alınır. Bu ön araştırmaya göre rutin numune alma noktaları belirlenir.

1. Göllerden numune alınmasına ilişkin işlemler “*TS 6291 Su Kalitesi-Numune Alma - Kısım 4: Göl ve Göletlerden Numune Alma Kuralları*”na göre yapılır.
2. Göllerde numune alma noktaları seçimi aşağıdaki şartlara göre yapılır:
 - a. Numune alma noktaları belirlenirken kirletici kaynakların yeri ve su kütleinin hidrodinamik özellikleri göz önünde bulundurulur.
 - b. Baraj, göl ve göletlerde başlıca su giriş ve çıkışları ile kıyılardaki faaliyetlerin etkilerini belirleyecek ve kalitenin bütün su kütleindeki değişimini karakterize edecek şekilde yüzey alanı 500 hektardan büyük olan göllerde en az üç nokta, 500 hektardan küçük olan göllerde en az iki nokta ve yüzey alanı 50 hektardan küçük göllerde de en az bir nokta numune alma noktası belirlenir.
 - c. Numune alma noktaları tespit edildikten sonra numune alma stratejisi belirlenir, personel ve ekipmanlar iyi bir şekilde organize edilir ve alınan numuneler mümkün olan en kısa sürede analiz için laboratuvara ulaştırılır.
3. Dikey kesitte 10 metreden daha derin göllerden numuneler 0,5 metre derinliğinde yüzeyden, orta ve dipten olacak şekilde üç ayrı derinlikten alınır. 10 metre ve altındaki derinliğe sahip göllerden numuneler 0,5 metre derinliğinde yüzeyden ve dipten olacak şekilde iki ayrı

derinlikten alınır. Göl ve barajdaki tabakalaşma durumuna göre numune alınan derinlik sayısı arttırılır.

4. Balık yetiştiriciliği yapılan göl ve göletlerde, yetiştiricilik tesisini temsil edecek şekilde, tesisin 20'şer metre açığından, dört kenarından dip, orta ve yüzey olmak üzere üç derinlikten örnekleme yapılır. Her derinlikten alınan örnekler ayrı ayrı karıştırılarak her derinlik için birer kompozit numune oluşturulur.

4.2 Yeraltı Suyundan Kimyasal Analiz İçin Numune Alma Şartları

Yeraltı suyu önemli bir içme ve sulama suyu kaynağıdır. İçme suyu kaynaklarının yaklaşık %90'ı yeraltında bulunuyor.

Pınarlar, yüzey suyu ile kirlenmeye karşı yeterince korunmaları koşuluyla, yararlı yeraltı suyu örnekleme noktaları da olabilir. Pınarlar genellikle sığ akiferlerden beslenir ve yoğun yağışlardan sonra kalite değişikliklerine tabi olabilir.

Yeraltı suları, yüzey sularından daha az kirliliğe maruz kalsa da, kirliliklerinin sonuçları daha uzun sürmektedir.

Yeraltı suları için tasarlanan yaygın numune alma programlarının genel amacı, yeraltı sularının kalitesini araştırmak, yeraltı suyu kirliliğini belirleyip değerlendirmek ve yeraltı suyu kaynaklarının yönetimine yardımcı olmaktır.

ABD EPA, diyaframlı pompaları, en güvenilir numune alma tekniği olarak göstermektedir.

Yeraltı suyu izleme kuyuları aşağıda yer alan nedenlerle kurulmaktadır:

- Yeraltı suyu akım yönünü etkileyen yatay ve düşey hidrolik gradyanları belirlemek,
- Akifer özelliklerine ilişkin ölçümler elde etmek,
- Su kalitesinin zamanla değişimini izlemek,
- Bilinen veya şüphelenilen bir kaynaktan kirletici sızıntısını tespit etmek,
- Bir akifer içindeki iki veya üç boyutlu kirlilik dağılımını tanımlamak,
- Bir kirlilik bulutu oluşması ve yayılması durumunda potansiyel alıcı ortamlar için erken uyarı sistemi olarak işlev görüp önlem alınmasını sağlamak,
- İyileştirme önlemlerinin etkinliğini takip etmektir.

Özel Amaçlar / Prensipler;

- a. Yeraltı suyunun içme suyu veya endüstriyel/tarımsal amaçlı kullanıma uygunluğunu belirlemek ve temini sırasında kalitesini izlemek,
- b. Potansiyel olarak tehlikeli yüzey veya yüzey altı faaliyetlerinin (örneğin çöp boşaltma bölgelerindeki faaliyetler, endüstriyel gelişmeler, maden işletimi, tarımsal uygulamalar, toprak kullanımında değişmelerin) sebep olduğu akiferlerin kirlenmesini önceden belirlemek,
- c. Yeraltı suyu kalitesinde kirleticilerin etkilerini değerlendirmek için, kirleticilerin hareketini izlemek ve tanımak,
- d. Atık karışan yeraltı suyu, atık boşaltma bölgelerindeki yüzey temizleme faaliyetleri gibi işlemlerden kaynaklanan yeraltı suyu kalite değişimlerini izlemek,
- e. Mevzuatın öngördüğü kirlenmelerin kontrolü için veri toplamak, amacıyla uygulanır.

Yerüstü suları, yer altı suları ve sedimentten numune alma ve biyolojik örnekleme tebliğde numune alma şartları;

1. Yer altı suyundan genel maksatlı numune alınmasına ilişkin işlemler "TS ISO 5667-11 Su Kalitesi -Numune Alma-Bölüm 11 – Yeraltı Sularından Numune Alma Kılavuzu"na ve "TS 9359 Su kalitesi – Yer altı Suyu Kontrol Kuyularından Numune Alma Rehberi"ne göre yapılır.
2. Kirlenmiş sahalardaki yer altı sularından numune alımına ilişkin işlemler "TS ISO 5667-18 Su Kalitesi-Numune alma-Bölüm 18: Kirlenmiş Sahalardaki Yeraltı Suyundan Numune Alma Kılavuzu"na göre yapılır.
3. Kaynak suyu ve kaptajlarında, beslenme alanlarını karakterize edecek noktalardan numune alınır.
4. Yer altı suyu kuyularından numune alımı işlemi aşağıdaki ilkelere göre yapılır:
 - a. Kuyu loglarındaki jeolojik formasyon geçişleri dikkate alınarak numune alınır.
 - b. Sürekli kullanılan yer altı suyu kuyularında, numune alımı öncesinde kuyu tahliyesine ihtiyaç yoktur.
 - c. Sürekli kullanımı olmayan yer altı suyu kuyularında, zamanla oluşabilecek muhtemel kimyasal ve biyokimyasal değişiklik akiferi temsil etmeyeceği için numune alımına başlamadan önce kuyu tahliyesi yapılır. Yer altı suyu kuyularında, kuyu muhafaza

borusundaki durgun suyun boşaltılması için beş kuyu hacminde su tahliye edilir. Kuyu içindeki durgun su hacmi, kuyu derinliği ve kuyu muhafaza borusu iç çapı ölçümlerine göre hesaplanır. Bu hesaplamayı gösteren formül aşağıda yer almaktadır.

$$V = 0.0785D^2 (d_2 - d_1)$$

V = Kuyu hacmi (litre)

D = Kuyu muhafaza borusu iç çapı (cm)

d_2 = Toplam kuyu derinliği (m)

d_1 = Su yüzeyine kadar olan derinlik (m)

Kuyu hacmi hesaplandıktan sonra, beş kuyu hacmi miktarındaki durgun suyun pompalanması için gerekli olan kuyu tahliye süresi aşağıdaki formüle göre hesaplanır.

$$t = 0,0833 \frac{V}{Q}$$

Burada;

t = Tahliye süresi (dakika)

V = Kuyu hacmi (litre)

Q = Pompa debisi (litre/saniye)

- d. Sürekli kullanımı olmayan yeraltı suyu kuyularında numune alımı ve kuyu tahliye işlemine başlamadan önce, kuyuda durgun halde bulunan suyun seviyesi ölçülür. Su yüzeyine kadar olan derinlik ölçülürken, kuyu muhafaza borusu iç kısmının üst noktasından su yüzeyine kadar olan derinlik ölçülür ve kaydedilir. Kuyu log bilgilerinin olmadığı durumlarda, toplam derinliği hesaplamak için kuyu muhafaza borusunun uzunluğu ölçülür ve kaydedilir.
- e. Kuyu hacminin hesaplanamadığı durumlarda, pH, sıcaklık, elektriksel iletkenlik, bulanıklık ve çözünmüş oksijen değerleri 2 dakika aralıklarla ölçülerek her bir parametre değeri sabitlenene kadar kuyu tahliyesine devam edilir.

Numune alma etiketi, numune alma tutanağı, numunenin saklanması ve korunması, yer üstü ve yeraltı sularından alınan mikrobiyolojik analiz numunelerinin saklanması ve taşınması için uygun olan teknikleri, biyolojik kalite unsurları, biyolojik örnekleme ve örneklerin saklanması ile ilgili standart listesi, biyolojik örneklerin saklanmasına ilişkin tebliğde detaylı verilmiştir.

Tebliğ uygulandığı zaman;

- Numunelerin numune alma kaynağını temsil edici özellikte olması sağlanacaktır.

- Numuneler, aynı kriterlere göre alındığı için analizler farklı kurumlar tarafından yapılırsa sonuçların izlenebilirliği (tekrarlanabilirliği) sağlanmış olacaktır.

5. KAYNAKLAR

1. “Yer Üstü Suları, Yer Altı Suları Ve Sedimentten Numune Alma Ve Biyolojik Örnekleme Tebliği”, Orman ve Su İşleri Bakanlığında, 21 Şubat 2015.
2. “Su Çerçeve Direktifine Göre Yeraltı Sularının İzlenmesi”, Uzm. Yrd. Ozan SOYTÜRK, İçme ve Yeraltı Suları İzleme Şubesi.
3. Orhan Gündüz, “Su Kaynaklarının İzlenmesi: Zorluklar ve Fırsatlar, Dokuz Eylül Üni., Çevre Mühendisliği Bölümü.
4. “Yeraltı Sularının Kalitesinin Değerlendirilmesi Açısından Uygun Bir Metodoloji Araştırması”, Özgür GÜNHAN, Orman ve Su İşleri Uzman Yardımcısı
5. OZAN SOYTÜRK, “Su Çerçeve Direktifine Göre Yeraltı sularının İzlenmesi Ve Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2014.
6. Doç. Dr. Orhan GÜNDÜZ, “Su Kaynaklarının İzlenmesi: Zorluklar ve Fırsatlar”, Dokuz Eylül Üni., Çevre Mühendisliği Bölümü.
7. “Su ve Sağlık”, Halk Sağlığının Korunmasına Yönelik Su alanındaki Mevzuatın Uyumlaştırılması ve Uygulanmasında Sağlık Bakanlığının Güçlendirilmesi” Eşleştirme Projesi, İçme Suları Rehber Kitabı, 2008.
8. Feyza SANCAK, “Yeraltı sularından Numune Alma Kuyularının Özellikleri ve Numune Alma Esaslarının Belirlenmesi” Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
9. “Yüzeysel Sular Ve Yeraltı Sularının İzlenmesine Dair Yönetmelik”, Resmi Gazete Tarihi: 11.02.2014.
10. İçme Suyu Temin Edilen Suların Kalitesi ve Arıtılması Hakkında Yönetmelik", 06/07/2019, 30823 sayılı Resmi Gazete.
11. “Online Source Water Quality Monitoring For Water Quality Surveillance and Response Systems”, The Water Security Division of the Office of Ground Water and Drinking Water of the EPA, 2016.
12. Masanori Ando, “Surface Water Monitoring”, WATER QUALITY AND STANDARDS - Vol. I - Surface Water Monitoring, Musashino University, Japan.
13. “Guidance for Developing Integrated Water Quality Surveillance and Response Systems”, The Water Security Division of the Office of Ground Water and Drinking Water of the EPA, 2015.
14. Jens Fölster, Richard K. Johnson, Martyn N. Futter and Anders Wilander, “The Swedish monitoring of surface waters: 50 years of adaptive monitoring”, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4235935/>, 2104.

15. Jamie Bartram and Richard Balance, “Chapter 3 - DESIGNING A MONITORING PROGRAMME”, Water Quality Monitoring - A Practical Guide to the Design and Implementation of Freshwater Quality Studies and Monitoring Programmes, 1996.
16. Hua Wang, Mengan Wu, Yanqing Deng, Chunyan Tang, and Rui Yang, “Surface Water Quality Monitoring Site Optimization for Poyang Lake, the Largest Freshwater Lake in China”, Int J Environ Res Public Health. 2014 Nov; 11(11): 11833–11845.